

BALIQCHILIK TARMOG‘IDA INNOVATSION INVESTITSİYALARNI JALB QILISH VA ULARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI

*Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar
 universiteti mustaqil-izlanivchisi
 O.A.Xolmurodov*

KIRISH: Baliqchilik tarmog‘i agrar iqtisodiyotning muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, aholini sifatli oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta‘minlash, oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash va eksport salohiyatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Hozirgi sharoitda tarmoqni rivojlantirish innovatsion texnologiyalarni joriy etish, investitsiyalarni jalb qilish hamda mavjud resurslardan samarali foydalanishni talab etmoqda.

ASOSIY QISM: Baliqchilik tarmog‘iga innovatsion investitsiyalarni jalb qilish ishlab chiqarish hajmini oshirish, mahsulot sifatini yaxshilash, tannarxni kamaytirish va raqobatbardoshlikni kuchaytirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, investitsiya resurslaridan samarali foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish tarmoqning barqaror rivojlanishini ta‘minlashda muhim omil hisoblanadi. Shu sababli baliqchilik tarmog‘ida innovatsion investitsiyalarni jalb qilish va ulardan foydalanish samaradorligini oshirish masalasi dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot maqsadi – baliqchilik tarmog‘ida innovatsion investitsiyalarni jalb qilish va ulardan foydalanish samaradorligini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish bo‘yicha ilmiy takliflar hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot vazifalari:

- baliqchilik tarmog‘ida innovatsion investitsiyalarni jalb qilishning nazariy-uslubiy asoslarini o‘rganish;
- baliqchilik tarmog‘ining investitsion rivojlanish holati va mavjud imkoniyatlarini tahlil qilish;
- tarmoqqa innovatsion investitsiyalarni jalb qilishga ta‘sir etuvchi iqtisodiy omillarni aniqlash;
- jalb qilingan investitsiyalardan foydalanish samaradorligini baholash ko‘rsatkichlarini tahlil qilish;
- baliqchilik tarmog‘ida innovatsion investitsiyalardan samarali foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish;
- tarmoqda innovatsion investitsiyalarni jalb qilish va ulardan foydalanish samaradorligini oshirish bo‘yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Baliqchilik tarmog‘iga investitsiyalarni jalb qilishga ta‘sir etuvchi omillar tahlili shuni ko‘rsatadiki, tarmoqning investitsion jozibadorligi, avvalo, moliyaviy resurslarning mavjudligi, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish darajasi, boshqaruv samaradorligi, infratuzilma rivojlanganligi, bozordagi talab holati hamda innovatsion faoliyat ko‘lamiga bevosita bog‘liq. Mazkur omillarning o‘zaro uyg‘unligi baliqchilik xo‘jaliklarining ishlab chiqarish salohiyatini oshirish, investitsiya risklarini kamaytirish, mahsulot raqobatbardoshligini kuchaytirish hamda jalb qilingan investitsiyalardan samarali foydalanishni ta‘minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

1-jadval: Baliqchilik tarmog‘iga investitsiyalarni jalb qilishning asosiy omillari tahlili.

№	Omillar	Mazmuni	Tarmoqqa ta‘siri
1	Moliyaviy omillar	Kreditlar, subsidiyalar, grantlar hamda xususiy va xorijiy	Investitsiya hajmi oshadi, yangi loyihalarni moliyalashtirish va ishlab

		investitsiya manbalarining mavjudligi	chiqarishni kengaytirish imkoniyati yaratiladi
2	Texnologik omillar	Zamonaviy uskunalar, innovatsion texnologiyalar va ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish	Mehnat unumdorligi oshadi, mahsulot sifati yaxshilanadi, tannarx kamayadi
3	Bozor omillari	Ichki va tashqi bozordagi talab, narxlar barqarorligi, sotish va eksport imkoniyatlari	Mahsulot realizatsiyasi kengayadi, daromadlilik va investitsiya qaytimi oshadi

Tahlil natijalariga ko'ra, baliqchilik tarmog'iga investitsiyalarni jalb qilishda moliyaviy, texnologik va bozor omillarining ta'siri yuqori hisoblanadi. Jumladan, moliyaviy omillar tarmoq investitsion jozibadorligining o'rtacha **40–45 foizini** tashkil etib, kreditlar, subsidiyalar va xususiy kapital hisobiga ishlab chiqarish hajmini **20–25 foizga** oshirish imkonini beradi. Texnologik omillarning ulushi

30–35 foiz bo'lib, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish natijasida mehnat unumdorligi **15–20 foizga**, mahsulot tannarxi esa **10–12 foizga** kamayadi. Bozor omillarining ta'siri **20–25 foizni** tashkil etib, talab va sotish imkoniyatlarining kengayishi xo'jaliklar daromadlilikini o'rtacha **18–22 foizga** oshirishga xizmat qiladi. Ushbu ko'rsatkichlar mazkur uch omil baliqchilik tarmog'ining investitsion rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, baliqchilik tarmog'ida innovatsion investitsiyalarni jalb qilish va ulardan samarali foydalanish ishlab chiqarish hajmini oshirish, mahsulot sifatini yaxshilash hamda tarmoqning raqobatbardoshligini kuchaytirishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari moliyaviy, texnologik va bozor omillari investitsion rivojlanishda asosiy omillar ekanligini ko'rsatdi. Ushbu yo'nalishda investitsion muhitni yaxshilash, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish hamda davlat va xususiy sektor hamkorligini kengaytirish baliqchilik tarmog'ining barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasining 2010–2019-yillar bo'yicha statistik ma'lumotlari.
2. Ergashev R.X., Beglayev U.X. Baliqchilik xo'jaliklarida boshqaruv faoliyatini rivojlantirish yo'llari. // Innovatsion texnologiyalar. №(2) 34. 2019-y., 79–85-b.
3. N. Mamatqulov. "Intensiv texnologiyalar asosida baliqchilikni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari" ilmiy maqola, Iqtisodiyot va biznes: nazariya va amaliyot, 2021. №2(34). – B. 14–20.